

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 629/2023-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **obce Hronské Kľačany**, Hronské Kľačany 572, zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. Martin Bránik, s. r. o., Mlynská 1, Levice, ktorá koná prostredníctvom advokáta JUDr. Martina Bránika, proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre sp. zn. 26Cob/43/2023 z 10. augusta 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. novembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy uznesením krajského súdu č. k. 26Cob/43/2023-189 z 10. augusta 2023. Sťažovateľka navrhuje vysloviť porušenie ňou označených práv, zrušiť uznesenie krajského súdu, ako aj uznesenie Okresného súdu Levice (ďalej len „okresný súd“) č. k. 7Cb/3/2023-197 z 13. októbra 2023 a vec vrátiť Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie. Zároveň sťažovateľka požaduje, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť uznesenia krajského súdu, ako aj uznesenia okresného súdu.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti:

3. V konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 7Cb/3/2023 sa sťažovateľka v postavení žalobcu domáha proti žalovanému Poľnohospodárskemu družstvu Hronské Kľačany (ďalej len „žalovaný“) vypratania nehnuteľností – ornej pôdy v katastrálnom území Hronské Kľačany. Spolu so žalobou podala sťažovateľka aj návrh na nariadenie neodkladného opatrenia – zdržania sa neoprávnených zásahov do vlastníckeho práva sťažovateľky. Žaloba s návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia boli okresnému súdu doručené 24. januára 2023.

4. Okresný súd uznesením č. k. 7Cb/3/2023-68 zo 16. februára 2023 nariadil neodkladné opatrenie v zmysle návrhu sťažovateľky. Proti uzneseniu okresného súdu zo 16. februára 2023 podal žalovaný odvolanie.

5. Krajský súd uznesením č. k. 26Cob/43/2023-189 z 10. augusta 2023 zrušil uznesenie okresného súdu č. k. 7Cb/3/2023-68 zo 16. februára 2023 a vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie.

6. Po zrušení a vrátení veci okresný súd rozhodol uznesením č. k. 7Cb/3/2023-197 z 13. októbra 2023 tak, že návrh sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol.

7. Uznesenie okresného súdu napadla sťažovateľka odvolaním, o ktorom dosiaľ nebolo rozhodnuté. Odvolanie sťažovateľky si ústavný súd zabezpečil, keďže netvorilo súčasť príloh ústavnej sťažnosti.

II.

Argumentácia sťažovateľky

8. Sťažovateľka v rámci svojej sťažnostnej argumentácie namieta, že o odvolaní žalovaného proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. 7Cb/3/2023 zo 16. februára 2023 rozhodol nepríslušný odvolací súd a následne po zrušení a vrátení veci nepríslušným odvolacím súdom vo veci rozhodol nepríslušný okresný súd, a to všetko v dôsledku zmeny ustanovení Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) o funkčnej a kauzálnej príslušnosti súdov (tzv. súdna mapa), ktorá nadobudla účinnosť 1. júna 2023.

9. Sťažovateľka zastáva názor, že keďže ide o návrh na nariadenie neodkladného opatrenia v obchodnom spore, stal sa po 1. júni 2023 príslušným odvolacím súdom v zmysle § 34 ods. 2 písm. b) CSP Krajský súd v Bratislave a príslušným súdom prvej inštancie v zmysle § 22 písm. d) CSP Okresný súd Nitra.

10. Sťažovateľka poukazuje na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3Ndob/8/2023 z 23. augusta 2023, z ktorého vyplýva, že „Najvyšší súd k tejto argumentácii uvádza, že v súlade s vyššie ozrejmým výkladom § 471c CSP, z ktorého znenia (na rozdiel od § 470 ods. 4 CSP) a contrario vyplýva, že sa nevzťahuje na funkčnú príslušnosť a ani na kauzálnu príslušnosť a vzhľadom na princíp okamžitej aplikovateľnosti novej procesnej úpravy, je za konanie podľa § 22 CSP (na ktoré odkazuje § 34 ods. 2 CSP) potrebné rozumieť konania v obchodnoprávných sporoch vedené na ktoromkoľvek okresnom súde (prípadne mestskom súde), a to bez ohľadu na to, kedy bolo konanie začaté. Nie je pritom možné vnímať kauzálnu príslušnosť ako formu vecnej príslušnosti tak, ako to uviedol Krajský súd v Bratislave. Vecná príslušnosť upravuje, ktorý súd v rámci súdnej sústavy je oprávnený konať a rozhodovať v prvej inštancii. Kauzálna príslušnosť upravuje, na základe kritéria predmetu sporu (kauzy), ktorý súd je príslušný na konanie vo veci. Uvedené druhy príslušnosti nemožno ale stotožňovať, každý druh príslušnosti má svoj vlastný účel, samostatné kritéria jej určenia a aj osobitnú úpravu (čomu zodpovedá aj systematické delenie tretej hlavy prvej časti Civilného sporového poriadku na jednotlivé diely). Nemožno preto hovoriť o tom, že kauzálna príslušnosť súdu by bola poddruhom vecnej príslušnosti súdu.

20. Najvyššiemu súdu je známy aj právny názor (prezentovaný najmä Krajským súdom v Banskej Bystrici), podľa ktorého sa má v súvislosti s novelou uplatňovať zásada dokončenia vecí na súdoch príslušných podľa predpisov do 31. mája 2023 s výnimkou výslovne upraveného prechodu výkonu súdnictva v osobitnom predpise, pričom zmenu funkčnej príslušnosti nie je možné stotožňovať

s prechodom výkonu súdництва. Výkladom § 471c CSP, ktorý nezohľadňuje aj zachovanie kauzálnej a funkčnej príslušnosti, nie je zachovaný účel reformy súdnej mapy vykonaný novelou. Podľa tohto právneho názoru je zároveň funkčnú príslušnosť podľa § 34 ods. 2 CSP potrebné vnímať ako kauzálnu príslušnosť, ktorú je možné považovať za poddruh miestnej príslušnosti.

21. Najvyšší súd k tomuto právnemu názoru uvádza, že tak ako už uviedol v odseku 19. odôvodnenia tohto rozhodnutia, nemožno jednotlivé druhy príslušnosti súdu, ktoré Civilný sporový poriadok upravuje, stotožňovať alebo vnímať ako poddruhy inej príslušnosti. Uvedenému nezodpovedá právna úprava. Skutočnosť, že kauzálna príslušnosť má prioritnú povahu voči ostatným druhom príslušnosti (porovnaj uznesenie najvyššieho súdu z 29. januára 2019, sp. zn. 5Ndob/2/2019) neznamená, že by ju bolo možné vnímať ako poddruh inej príslušnosti. Pri výklade prechodného ustanovenia § 471c CSP preto nemožno dospieť k záveru, že by v ňom bolo skryto (v rámci vecnej alebo miestnej príslušnosti) zahrnuté aj zachovanie kauzálnej príslušnosti.

22. Vo vzťahu k nerešpektovaniu účelu novely výkladom prechodného ustanovenia § 471c CSP zvoleným najvyšším súdom, najvyšší súd uvádza, že v danom prípade nejde o pravú medzeru v zákone, teda o prípad, kedy úmyslom zákonodarcu nebolo vylúčiť zachovanie kauzálnej a funkčnej príslušnosti. Zo znenia § 471c CSP podľa najvyššieho súdu jednoznačne vyplýva, že zákonodarca zachovanie kauzálnej a funkčnej príslušnosti v konaniach začatých do 31. mája 2023 v § 471c CSP neupravil vedome. Uvedené vyplýva zo skutočnosti, že zákonodarca v znení tohto prechodného ustanovenia pristúpil k vymenovaniu iných druhov príslušnosti, ktoré zostávajú zachované (vecnej a miestnej príslušnosti), avšak kauzálnu a ani funkčnú príslušnosť neuviedol, ako aj z porovnania s prechodným ustanovením § 470 ods. 4 CSP. Následný prípadný rozpor s dôvodovou správou a aj usmernením Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky nemožno odstraňovať výkladom, ktorým by sa zmenil nepochybný obsah predmetného ustanovenia (čl. 3 ods. 1 CSP). Naopak, krajským súdom prezentovaný výklad, podľa ktorého by konania o odvolaniach podaných do 31. mája 2023 mali byť dokončené na pôvodných krajských súdoch funkčne príslušných podľa predpisov účinných do 31. mája 2023, nerešpektuje podľa najvyššieho súdu účel sledovaný novelou, ktorým je v prvom rade špecializácia súdov, vrátane krajských súdov. Navrhovaný výklad by spôsobil neželanú dvojkolajnosť, kedy by odvolacie konania v obchodnoprávných sporoch aj napriek zamýšľanej špecializácii naďalej prebiehali aj na krajských súdoch, ktoré už podľa novej právnej úpravy nemajú byť súčasťou špecializovaného obchodného súdництва.

23. Pri namietanom faktickom prechode výkonu súdництва, ku ktorému dochádza zmenou funkčnej príslušnosti v odvolacích konaniach začatých do 31. mája 2023, najvyšší súd uvádza, že krajský súd je povinný skúmať svoju funkčnú príslušnosť počas celého konania (§ 40 CSP). Preto pokiaľ v priebehu odvolacieho konania príde k zmene právnej úpravy funkčnej príslušnosti, je na zákonodarcovi, aby zrozumiteľne a jednoznačne upravil, či s ohľadom na princíp okamžitej aplikovateľnosti novej procesnej úpravy a s ohľadom na povinnosť súdu skúmať svoju funkčnú príslušnosť počas celého konania podľa § 40 CSP, zostáva zachovaná funkčná príslušnosť v konaniach začatých podľa prechádzajúcej právnej úpravy, a to prijatím prechodného ustanovenia, ktoré v rámci novely prijaté nebolo.

24. Vo vzťahu k záverom o okamžitej aplikovateľnosti novej procesnej úpravy najvyšší súd poukazuje aj na obdobné názory vyslovené najvyšším súdom v uznesení z 28. júna 2023, sp. zn. 6Ndc/19/2023 a náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky z 27. júna 2023, sp. zn. IV. ÚS 257/2023. Totožné závery, aké prijal najvyšší súd v tomto rozhodnutí, boli zároveň už prijaté aj v uznesení najvyššieho súdu zo 16. augusta 2023, sp. zn. 5Ndob/5/2023. Najvyšší súd dopĺňa, že prijatými závermi neprichádza k porušeniu práva na zákonného sudcu (§ 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a ani k porušeniu zásady perpetuatio fori, keď k zmene funkčnej príslušnosti prišlo, na základe zmeny právnej úpravy a jej okamžitej aplikovateľnosti, pričom úprava intertemporalita novej procesnej úpravy bola v rukách zákonodarcu“.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na zákonného sudcu napadnutým rozhodnutím v dôsledku nesprávneho procesného postupu spočívajúceho v tom, že o odvolaní žalovaného rozhodol nepríslušný odvolací súd.

12. Podľa § 22 písm. d) CSP účinného od 1. júna 2023 na konanie v obchodnoprávných sporoch je príslušný Okresný súd Nitra pre obvod Krajského súdu v Nitre.

13. Podľa § 34 ods. 2 písm. b) CSP účinného od 1. júna 2023 na konanie o odvolaní proti rozhodnutiu vydanému v konaní podľa § 22 písm. d) a g) a § 23 písm. d) a g) je príslušný Krajský súd v Bratislave.

14. Podľa § 40 CSP účinného od 1. júna 2023 súd aj bez námietky skúma vecnú príslušnosť, kauzálnu príslušnosť a funkčnú príslušnosť počas celého konania; kauzálnu príslušnosť v obchodnoprávných sporoch súd skúma iba do otvorenia pojednávania alebo predbežného prejednávania sporu.

15. Podľa § 43 ods. 1 CSP účinného od 1. júna 2023 ak súd postupom podľa § 40 a § 41 zistí, že nie je príslušný, bezodkladne postúpi spor príslušnému súdu bez rozhodnutia a upovedomí o tom žalobcu. Žalovaného upovedomí len vtedy, ak mu už bola žaloba doručená.

16. Podľa § 471c CSP účinného od 1. júna 2023 konania začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 sa dokončia na súdoch vecne a miestne príslušných podľa predpisov účinných do 31. mája 2023; to neplatí, ak podľa osobitného predpisu výkon súdnictva prechádza z vecne a miestne príslušného súdu na iný súd.

17. Podľa § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

18. Právomoc ústavného súdu v konaní o ústavnej sťažnosti fyzickej osoby podľa čl. 127 ústavy proti rozhodnutiu či zásahom všeobecných súdov je výlučne založená na jeho prieskume z hľadiska dodržania ústavnoprávných princípov, t. j. či v konaní a rozhodnutí v ňom vydanom boli alebo neboli dotknuté chránené práva alebo slobody právnickej osoby. To v danom kontexte znamená, že ani prípadná vecná nesprávnosť rozhodnutia všeobecného súdu nie je sama osebe významná, lebo konanie o sťažnosti nie je pokračovaním konania v ďalšej inštancii mimo rámca všeobecného súdu a ústavnému súdu v ňom zásadne neprislúcha, aby v jeho rámci prehodnocoval skutkové a právne závery všeobecného súdu. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 271/05, I. ÚS 129/2015).

19. V prvom rade ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka ústavnou sťažnosťou napáda zrušujúce uznesenie odvolacieho súdu.

20. V ďalšom ústavný súd uvádza, že sťažovateľka sa v rámci petitu ústavnej sťažnosti domáha aj zrušenia uznesenia okresného súdu č. k. 7Cb/3/2023-197 z 13. októbra 2023, i keď toto napadla odvolaním podaným 31. októbra 2023, o ktorom nebolo dosiaľ rozhodnuté, pričom okresný súd v ústavnej sťažnosti neoznačuje ako ten, proti ktorému sťažnosť smeruje (porušovateľa základných práv).

21. Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľka v odvolaní proti uzneseniu okresného súdu č. k. 7Cb/3/2023-197 z 13. októbra 2023 namieta okrem iného aj to, že o zamietnutí jej návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia rozhodol nepríslušný okresný súd, a rovnako v odvolaní poukazuje na skutočnosť, že o skoršom odvolaní podanom žalovaným rozhodol nepríslušný odvolací súd.

22. Z opísaného právneho stavu a zo zistení ústavného súdu je teda zrejmé, že nič nebráni všeobecným súdom (ani pri rešpektovaní právneho názoru vysloveného najvyšším súdom v uznesení sp. zn. 3Ndob/8/2023 z 23. augusta 2023, ktorý predostiera sťažovateľka) nastoliť stav v súlade so znením príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku účinných od 1. júna 2023, čo sa týka kauzálnej a funkčnej príslušnosti súdov (po prvotnom ujasnení si povahy sporu ako obchodnoprávneho).

23. Inak povedané, ústavný súd vníma potrebu rozhodovania o odvolaní podanom sťažovateľkou 31. októbra 2023 proti uzneseniu okresného súdu č. k. 7Cb/3/2023-197 z 13. októbra 2023 funkčne príslušným odvolacím súdom. Je však potrebné (a toto riešenie preferuje ústavný súd aj z dôvodu nespomaľovania priebehu predmetného konania), aby sa otázka príslušnosti konajúcich súdov v dotknutej veci primárne (právoplatne) uzavrela v sústave všeobecného súdnictva, a to s využitím relevantných procesných inštitútov [ústavný súd bez vecného predriešenia nastoleného problému poukazuje na § 43, § 389 ods. 1 písm. a) 390 CSP]. Ingerencia ústavného súdu pri univerzálne jeho rozhodovaním rešpektovanej subsidiarite konkurujúcich si právomocí prichádza do úvahy až na konci kompetenčného reťazca.

24. Vzhľadom na už uvedené je nutné ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde.

25. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľky bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jej ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. decembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu